នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date):19-Oct-2012, 13:45
CMS/CFO: Uch Arun

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហមេធាវីរបស់លោក អៀង សារី

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ១២ តុលា ២០១២

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ ក.ស.ច.ស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ **សាធារណៈ/Public**

ចំណាត់ថ្នាក់ប្រភេទឯកសារ

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់ណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

សំណើរបស់លោក អៀង សារី ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៤) ពាក់ព័ន្ធនឹងឯកសារដែលអាចប្រើប្រាស់ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលលោកស្រី ELIZABETH BECKER

ដាក់ដោយ÷

ក្រុមមេធាវីការពារក្តី អៀង សារី
អាង ឧត្តម
Michael G. KARNAVAS

ចម្លងជូន÷

ចៅក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង÷
ចៅក្រម **និល ណុន**
ចៅក្រម **យ៉ុរ ឧត្តរា**
ចៅក្រម **យ៉ា សុខន**
ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT
ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE
ចៅក្រមបម្រុង **ធូ មុន្នី**

០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-អ.ជ.ស.ដ

ចៅក្រមបម្រុង Claudia FENZ

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖

ជា លាង

Andrew CAYLEY

ក្រុមមេធាវីការពារក្តីទាំងអស់

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់

តាមរយៈសហមេធាវី ("មេធាវីការពារក្តី") របស់គាត់ លោក អៀង សារី ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧ (៣) និងវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អ.វ.ត.ក ("វិធាន") ស្នើសុំដាក់ឯកសារវិវេចនា (book review) របស់សាស្ត្រាចារ្យ David Chandler ដែលមានចំណងជើងថា *Requiem for the 1970s* នៅក្នុងសៀវភៅ *របស់ Elizabeth Becker* ដែលមានចំណងជើងថា When The War Was Over *(នៅពេលដែលសង្គ្រាមរលត់ទៅ)* ជូនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងផ្តល់ឱកាសដើម្បីប្រើប្រាស់វិវេចនានេះក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលលោកស្រី Becker។ សំណើនេះមានភាពចាំបាច់ ដោយហេតុថា វិវេចនានេះជាឯកសារពាក់ព័ន្ធ មានតម្លៃជាភស្តុតាង និងចាំបាច់សម្រាប់បញ្ជាក់ការពិតក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។ ក្នុងការអនុវត្តការងារដោយយកចិត្តទុកដាក់ត្រឹមត្រូវរបស់ខ្លួន មេធាវីការពារក្តីបានចាប់ផ្តើមស្វែងរកសម្ភារៈឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងសក្ខីកម្មរបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងលោកស្រី Becker រួមទាំងឯកសារនេះផង នៅពេលដែលឃើញមានផែនការពិតប្រាកដថា សាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងលោកស្រី Becker អាចត្រូវបានកោះហៅជាសាក្សីក្នុងសំណុំរឿង ០០២។ ថ្វីបើមេធាវីការពារក្តីបានខិតខំខ្នះខ្នែងអស់ពីលទ្ធភាពក៏ដោយ ក៏មេធាវីទើបតែបានរកឃើញសំណៅថតចម្លងនៃឯកសារនេះកាលពីពេលថ្មីៗកន្លងទៅនេះប៉ុណ្ណោះ។ ឯកសារនេះបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៨៧(៣) ព្រោះថា ៖ **ក.** ឯកសារនេះជាឯកសារពាក់ព័ន្ធ និងមិនច្រំដែល **ខ.** ឯកសារនេះរកបានក្នុងរយៈពេលសមស្រប **គ.** ឯកសារនេះសមស្របសម្រាប់បញ្ជាក់អង្គហេតុដែលជាគោលដៅ **ឃ.** ឯកសារនេះត្រូវបានច្បាប់អនុញ្ញាត **ង.** ឯកសារនេះពុំមានចេតនាពន្យារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬគ្មានប្រយោជន៍ទេ។ មេធាវីការពារក្តីពុំមានវិវេចនានេះនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមនៃសវនាការឡើយ។ ការទទួលយកឯកសារនេះនឹងមិនធ្វើឱ្យភាគីណាមួយរងព្យសនកម្មឡើយ ដោយហេតុថាភាគីមានពេលវេលាច្រើនដើម្បីពិនិត្យមើល និងវាយតម្លៃឯកសារនេះ មុនពេលលោកស្រី Becker ផ្តល់សក្ខីកម្មនោះ។

I. អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ

1. កាលពីថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ក.ស.ព បានដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់ខ្លួនក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដែលក្នុងនោះសហព្រះរាជអាជ្ញាបានយោងទៅសាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងលោកស្រី Becker ដើម្បីគាំទ្រសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាច្រើនរបស់ខ្លួន[1]។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលោក អៀង សារី ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧[2]។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការ

---

[1] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារលេខ D3 ។

[2] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចទទួលស្គាល់មេធាវី ថ្ងៃទី ១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារលេខ D36។

បង្កើតក្រុមមេធាវីនេះ ជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចខិតខំយកចិត្តទុកដាក់ត្រឹមត្រូវរបស់ខ្លួន មេធាវីការពារក្ដីបានចាប់ផ្ដើមពិនិត្យមើល និងវិភាគអំពីដីកាសេចក្ដីសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរនេះ និងប្រភពនានាដែលបានលើកនៅជើងទំព័រនៃដីកានេះ រួមទាំងសម្រង់ចេញពីសៀវភៅរបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងលោកស្រី Becker។ នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ មេធាវីការពារក្ដីបានជួលប្រវត្តិវិទូឈ្មោះ Michael Vickery មកធ្វើជាអ្នកពិគ្រោះយោបល់ជំនាញមួយរូប។ ក្នុងពេលរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងត្រៀមរៀបចំសម្រាប់ការសួរដេញដោលដែលអាចមានចំពោះសាស្ត្រាចារ្យ Chandler និង/ឬ លោកស្រី Becker មេធាវីការពារក្ដីបានដឹងថា សាស្ត្រាចារ្យ Vickery មានឯកសារវិវេចនាមួយរបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler អំពីសៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker ដែលមានចំណងជើងថា *When The War Was Over* (នៅពេលដែលសង្គ្រាមរលត់ទៅ)។

2. នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ សាស្ត្រាចារ្យ Vickery បានផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិកមួយទៅសាស្ត្រាចារ្យ Chandler ដើម្បីស្នើសុំកាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងនៃការបោះពុម្ពផ្សាយឯកសារវិវេចនារបស់គាត់នេះ ដោយហេតុថាឯកសារវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Vickery ពុំមានព័ត៌មាននេះ[3]។ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានឆ្លើយតបថា វិវេចនារបស់គាត់ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រ *Indo-China Issues* ក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៦[4]។

3. នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ ដោយកត់សម្គាល់ឃើញថា ទម្រង់នៃវិវេចនារបស់គាត់ ពុំដូចទៅនឹងទម្រង់ទូទៅនៃព្រឹត្តិប័ត្រ *Indo-China Issues* សាស្ត្រាចារ្យ Vickery បានស្នើសុំការបំភ្លឺពីសាស្ត្រាចារ្យ Chandler អំពីទីកន្លែងនៃការបោះពុម្ពផ្សាយព្រឹត្តិប័ត្រនេះ[5]។ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានឆ្លើយតបថា គាត់ជឿជាក់ថា ព្រឹត្តិប័ត្រនេះមានឈ្មោះថា *Indo-China Issues* ប៉ុន្តែគាត់បានបញ្ជាក់ថា គាត់នឹងពិនិត្យមើលសំណុំឯកសាររបស់សាកលវិទ្យាល័យ Monash[6]។ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ហាក់ដូចជាពុំបានពិនិត្យមើលសំណុំឯកសាររបស់សាកលវិទ្យាល័យ Monash ឡើយ ពីព្រោះគាត់ពុំបានផ្ដល់ព័ត៌មានបន្ថែមណាមួយឡើយពាក់ព័ន្ធនឹងវិវេចនារបស់គាត់នោះ។

---

[3] សារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Vickery ផ្ញើជូនសាស្ត្រាចារ្យ Chandler ថ្ងៃទី ២១ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[4] សារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ផ្ញើជូនសាស្ត្រាចារ្យ Vickery ថ្ងៃទី ២១ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[5] សារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Vickery ផ្ញើជូនសាស្ត្រាចារ្យ Chandler ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[6] សារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ផ្ញើជូនសាស្ត្រាចារ្យ Vickery ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

4. នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ ក.ស.ព បានស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តាប់សក្ខីកម្ម របស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងលោកស្រី Becker ក្នុងនាមជាសាក្សីជំនាញ[7]។ មេធាវីការពារក្តី បានចាប់ផ្តើមរៀបចំចម្លើយតប និងបញ្ជីឈ្មោះសាក្សីរបស់ខ្លួន។ មេធាវីការពារក្តីរំពឹងថានឹងប្រើវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler សម្រាប់ការសួរដេញដោលសាស្ត្រាចារ្យ Chandler និង/ឬ លោកស្រី Becker ប្រសិនបើពួកគាត់ត្រូវបានកោះហៅឲ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម នៅចំពោះមុខ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ នៅក្នុងចន្លោះពេលពីខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ ដល់ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ សាស្ត្រាចារ្យ Vickery បានវង្វេងបាត់វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ។ សាស្ត្រាចារ្យ Vickery និងមេធាវីការពារក្តី បានព្យាយាមស្វែងរកសំណៅថតចម្លងនៃវិវេចនានេះ តាមរយៈការស្រាវជ្រាវតាមប្រព័ន្ធអិនធឺណិត និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យបណ្ណាល័យនៅក្នុង សហរដ្ឋអាមេរិក និងអូស្ត្រាលី រួមទាំងបណ្ណសារនៃព្រឹត្តិប័ត្រ *Indo-China Issues* ផងដែរ។ ការស្រាវជ្រាវទាំងនេះពុំ បានទទួលជោគជ័យឡើយ។

5. ក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ មុនពេលសាស្ត្រាចារ្យ Chandler ផ្តល់សក្ខីកម្មតាមការគ្រោងទុក មេធាវីការពារក្តីបានស្នើសុំការអនុញ្ញាតដើម្បីប្រើប្រាស់វិវេចនារបស់គាត់ ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលសាស្ត្រាចារ្យ Chandler[8]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីសុំដាក់វិវេចនានេះជាភស្តុតាង ដោយហេតុថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំអាចវាយតម្លៃអំពីភាពពាក់ព័ន្ធនៃវិវេចនាបានឡើយ ពីព្រោះថាមេធាវីការពារក្តីពុំទាន់បានរកឃើញឯកសារនេះនៅឡើយ[9]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ទៀតថា ឯកសារនេះបានស្ថិតនៅក្នុង

---

[7] បញ្ជីឈ្មោះអ្នកជំនាញ ក.ស.ព តាមវិធាន ៨០, បញ្ជីឈ្មោះសាក្សី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី រួមទាំងឧបសម្ព័ន្ធសម្ងាត់ ១, ២,៣, ៣ ក, ៤ និង ៥ ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ E9/4.2 ។

[8] សំណើសុំរបស់លោក អៀង សារី អនុលោមតាមវិធាន ៨៧ (៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ទាក់ទិននឹងឯកសារដែលអាចប្រើប្រាស់ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលអ្នកជំនាញ David Chandler ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារលេខ E172/24/3 កថាខណ្ឌ ៧។

[9] អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានចំណងជើង "ចម្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំផ្តល់ឯកសារក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ទៅអ្នកជំនាញ និងសំណើរបស់ អៀង សារី ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧ (៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពាក់ព័ន្ធនឹងឯកសារ ដែលអាចប្រើប្រាស់ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលអ្នកជំនាញ David Chandler (ឯកសារលេខ E172/24/2និង E172/24/3) " ថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ("អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ថ្ងៃទី ២១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២") ឯកសារលេខ E172/24/4 កថាខណ្ឌ ៧។

មជ្ឈដ្ឋានសាធារណៈចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៨៦ មកម្ល៉េះ[10]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានគូសបញ្ជាក់ថា "ប្រសិនបើឯកសារនេះត្រូវបានរកឃើញទាន់ពេលវេលាក៏ដោយ ក៏ឯកសារនេះអាចត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់តែការសួរសំណួរទៅអ្នកជំនាញប៉ុណ្ណោះ ហើយស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចខាងលើដដែល [ដូចជា ការប្រើប្រាស់វិវេចនានេះដើម្បីបង្កើតសំណួរ និងការជូនដំណឹងក្រៅផ្លូវការជាមុនឲ្យបានទាន់ពេលវេលា មកអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងភាគី]"[11]។

6. ចាប់ពីថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ដល់ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងនាមជាសាក្សីអ្នកជំនាញ។ គាត់បានផ្តល់សក្ខីកម្មលើបញ្ហាមួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ០០២/០១[12]។ មេធាវីការពារក្តីបានបន្តការស្វែងរកសំណៅថតចម្លងនៃវិវេចនានេះ។

7. កាលពីថ្ងៃទី ២៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១២ សាស្ត្រាចារ្យ Vickery បានប្រទះឃើញ វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler នៅក្នុងបណ្ណសាររបស់គាត់នៅឈៀងម៉ៃ ប្រទេសថៃ[13]។ នៅពេលបានទទួលសំណៅថតចម្លងនៃវិវេចនានេះ មេធាវីការពារក្តីបានចាប់ផ្តើមដាក់ឯកសារនេះជាបន្ទាន់ទៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុកឯកសាររួម ដើម្បីឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងភាគី ពិនិត្យមើល[14] និងបកប្រែជាភាសាខ្មែរ និងភាសាបារាំង។

[10] *ដូចខាងលើដដែរ*, កថាខណ្ឌ ៧។

[11] *ដូចខាងលើដដែរ* ។

[12] *សូមមើល* ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារលេខ E1/92.1, *សូមមើល* ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារលេខ E1/93.1, *សូមមើល* ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារលេខ E1/94.1, *សូមមើល* ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារលេខ E1/95.1 ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារលេខ E1/96.1, ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារលេខ E1/92.1។

[13] សារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Vickery ផ្ញើជូនអ្នកពិគ្រោះផ្នែកច្បាប់ ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១២ និងសារអេឡិចត្រូនិករបស់សាស្ត្រាចារ្យ Vickery ផ្ញើជូនអ្នកពិគ្រោះផ្នែកច្បាប់ ថ្ងៃទី ០១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១២។

[14] វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ David Chandler សរសេរជាភាសាអង់គ្លេស ត្រូវបានបកប្រែជាភាសាខ្មែរ និងភាសាបារាំង និងបានដាក់ក្នុងថតដាក់ឯកសាររួម ERN ជាអង់គ្លេស 0085033-00850336 និង ERN ជាភាសាខ្មែរ 00852445-00852452 និង ERN ជាភាសាបារាំង 00852981-00852987។ ដើម្បីផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់អង្គជំនុំជម្រះ និងភាគី សូមភ្ជាប់អត្ថបទវិវេចនាសៀវភៅនេះទាំងបីភាសា។ *សូមមើល* ពិធីសារ "ឃ្លាំងទុកឯកសាររួម" ដែលបញ្ជាក់ថាឯកសារនេះ មិនទាន់បានវិភាគពីភាពជាប់ទាក់ទងនឹងសំណុំរឿងនេះទេ ប៉ុន្តែអាចមានព័ត៌មានដោះបន្ទុក និងដាក់បន្ទុក។ ឯកសារនេះ អាចដាក់ក្នុងឃ្លាំងផ្ទុកឯកសាររួមដើម្បីឲ្យភាគីទាំងអស់មានលទ្ធភាពពិនិត្យមើលបាន (កថាខណ្ឌ១-២)។

II. ច្បាប់ និងទឡ្ហីករណ៍

8. លោកស្រី Elizabeth Becker ពុំមែនជាអ្នកជំនាញស្តីពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឡើយ។ នេះគឺជាបញ្ហាមួយដែលមេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងម្តងហើយម្តងទៀត[15] និងត្រូវបានបញ្ជាក់អះអាងដោយសាស្ត្រាចារ្យ Chandler ដែលជាអ្នកជំនាញជើងចាស់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា[16] នៅក្នុងវិវេចនារបស់គាត់អំពីសៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker។ បន្ទាប់ពីបានអានសៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានរកឃើញថា៖ **ក.** លោកស្រី Becker ពុំបានធ្វើការស្រាវជ្រាវទូលំទូលាយ ឬស្រាវជ្រាវដោយខ្លួនឯងឡើយ[17] **ខ.** គាត់បានពឹងផ្អែកយ៉ាងច្រើនលើស្នាដៃរបស់អ្នកដទៃ[18] **គ.** គាត់ពុំបានតែងតែបង្ហាញប្រភពរបស់អ្នកនិពន្ធ[19] និង **ឃ.** កង្វះភាពស្ទាត់ជំនាញរបស់គាត់អំពីភាសាខ្មែរ ធ្វើឱ្យគាត់សរសេរពុំបានល្អត្រង់ផ្នែកស្តីពីប្រវត្តិសាស្ត្រ[20]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចាត់ទុកលោកស្រី Becker ជាសាក្សីអ្នកជំនាញ[21] បើទោះបីជាគាត់ជាអ្នកសារព័ត៌មានដែលពុំមានសញ្ញាប័ត្រពាក់ព័ន្ធ ដែលគ្រាន់តែបានបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅមួយក្បាលស្តីពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដោយក្នុងសៀវភៅមានវិការៈជាក់ស្តែងនៅក្នុងវិធីសាស្ត្រ និងខ្លឹម

---

[15] *សូមមើល* សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទីពីររបស់ អៀងសារី ថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ១៥ ដកស្រង់អត្ថបទរបស់ David Chandler ភ្លេងខ្លងខែកសម្រាប់ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៧០៖ Elizabeth Becker "នៅពេលដែលសង្គ្រាមរលត់ទៅ" លេខឥណ្ឌូចិន ឆ្នាំ១៩៨៦, ព័ត៌មានផ្តល់ដោយ Michael Vickery , ការជំទាស់ជាបឋមរបស់ លោក អៀង សារី ចំពោះសំណើសុំអ្នកជំនាញរបស់ ក.ស.ព និងសំណើសុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណាបន្ថែមទៀតក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ (ការជំទាស់ជាបឋមរបស់ លោក អៀង សារី ចំពោះសំណើសុំអ្នកជំនាញ) ឯកសារលេខ E9/4/9 កថាខណ្ឌ ១៥-១៦។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្តីសង្កត្សមរបស់លោក អៀង សារី ស្តីពីសាក្សី និងអ្នកជំនាញមួយចំនួនដែលសហាព្រះរាជអាជ្ញា, ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងមេធាវីការពារក្តី នួន ជាបានស្នើសុំកោះហៅ បន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញបញ្ជីឈ្មោះសាក្សីបណ្តោះអាសន្ន ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារលេខ E93/12 កថាខណ្ឌ ១៩ លើកឡើងថាអ្នកស្រី Becker នមែនជាអ្នកជំនាញទេ។

[16] Phillip Short, The History of A Nightmare [ប៉ុល ពត៖ ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃសុបិនអាក្រក់មួយ] (John Murray ឆ្នាំ ២០០៥) ឯកសារលេខ E3/9។

[17] David Chandler ភ្លេងខ្លងខែកសម្រាប់ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៧០៖ Elizabeth Becker "នៅពេលដែលសង្គ្រាមរលត់ទៅ" ឆ្នាំ ១៩៨៦ នៅទំព័រ ២ និង ៥ (វិវេចនាដោយ Chandler)។

[18] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ ៣,៥ និង៧ ។

[19] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ ២,៧។

[20] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ ៧។

[21] សេចក្តីសម្រេចតែងតាំងអ្នកជំនាញ ថ្ងៃទី ៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារលេខ E215។

សារក៏ដោយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវទទួលយកភស្តុតាងណាមួយដែលកំណត់អំពីភាពអាចជឿជាក់បានទៅលើលោកស្រី Becker ក្នុងនាមជាសាក្សីអ្នកជំនាញ និងសុចរិតភាពនៃស្នាដៃរបស់គាត់ ដូចជាវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler អំពីសៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker ថាជាភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធ និងដែលមានតម្លៃបញ្ជាក់អង្គហេតុក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។

9. ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៣) ភស្តុតាងត្រូវតែបានទទួលយក ដរាបណាភស្តុតាងនោះជាភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ និងពុំច្រំដែល ដែលត្រូវបានទទួលក្នុងពេលសមស្រប និងសមស្រប ដើម្បីបង្ហាញអង្គហេតុដែលភស្តុតាងមានបំណងបញ្ជាក់, ច្បាប់អនុញ្ញាត និងពុំមានចេតនាពន្យារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬគ្មានប្រយោជន៍។ វិធាន ៨៧(៤) តម្រូវថា ភាគីដែលស្នើសុំការដាក់ភស្តុតាង ត្រូវធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជឿជាក់ថា ភស្តុតាងនេះពុំមាននៅមុនពេលនៃការបើកសវនាការ។ ដូចដែលយើងខ្ញុំនឹងលើកបង្ហាញដូច *ខាងក្រោម* វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៨៧(៣) និងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃវិធាន ៨៧(៤)។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរទទួលយកឯកសារនេះ និងអនុញ្ញាតឱ្យមេធាវីការពារក្តីប្រើប្រាស់ឯកសារនេះ ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលលោកស្រី Becker។

ក. វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៨៧(៣) និងគួរត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលយក

១. វិវេចនានេះមានភាពពាក់ព័ន្ធ និងពុំច្រំដែល

10. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានពិនិត្យមើលឡើងវិញ និងបានវិភាគអំពីគុណភាពនៃការស្រាវជ្រាវ និងវិធីសាស្ត្រដែលបាននាំទៅដល់ការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker ដែលមានចំណងជើងថា *When the War was Over*។ ក្នុងការចាត់ទុកលោកស្រី Becker ជាសាក្សីអ្នកជំនាញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា "ដោយសារតែការស្រាវជ្រាវ និងការបោះពុម្ពផ្សាយ [សៀវភៅនានា] ស្តីពីសម័យកាលពាក់ព័ន្ធ [គាត់មាន] ចំណេះដឹងឯកទេសនៅក្នុងវិស័យជំនាញដែលបានស្នើឡើង"[22]។ ដូចដែលយើងនឹងបញ្ជាក់ខាងក្រោមនេះ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានយល់ឃើញផ្ទុយពីនេះ។

11. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler យល់ឃើញថា សៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker "ពុំត្រូវបានសរសេរ

---

[22] *ដូចខាងលើដែរ* កថាខណ្ឌ ១៨។

និងពិនិត្យដោយផ្ចិតផ្ចង់ឡើយ”[23]។ គាត់បានសង្កេតឃើញថា លោកស្រី Becker បានយកស្នាដៃជាច្រើនរបស់អ្នកដទៃ ជួនកាលពុំមានការបញ្ជាក់ទៀតផង ហើយលោកស្រី Becker ពុំបានស្រាវជ្រាវប្រធានបទនេះដោយខ្លួនឯងឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិធីសាស្ត្ររបស់លោកស្រី Becker និងវិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវរបស់លោកស្រី Becker សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានប្រទះឃើញចំណុចខ្វះចន្លោះដូចខាងក្រោម៖

(១) “បញ្ហាដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយទាក់ទងនឹងការសម្រេចចិត្តរបស់ Becker ក្នុងការសង្កត់ធ្ងន់អំពីកត្តាប្រវត្តិសាស្ត្រ [ចំពោះការងើបឡើងនៃរបបខ្មែរក្រហម] គឺ*ការយល់ដឹងរបស់គាត់អំពីអតីតកាលកម្ពុជា មិនទទួលបានពីការអាន ឬសិក្សាស្រាវជ្រាវឲ្យបានទូលំទូលាយ*”[24]។

(២) ក្នុងផ្នែកស្តីពីសម័យកាលមុនអាណានិគម និងសម័យអង្គរ “[លោកស្រី Becker] បានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើឯកសារជាភាសាអង់គ្លេស ដែលភាគច្រើនជាស្នាដៃបោះពុម្ពផ្សាយពេលថ្មីៗនេះ”[25]។

(៣) ក្នុងការពិពណ៌នារបស់គាត់អំពីសម័យអាណានិគម (ឆ្នាំ ១៨៦៣-១៩៥៤) លោកស្រី Becker “បានខកខានមិនបានពិគ្រោះឯកសារឯកលេខនានាអំពីប្រទេសកម្ពុជា ដែលបាននិពន្ធចាប់តាំងពីប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលឯករាជ្យ ដែលភាគច្រើនជាភាសាបារាំង”[26]។

(៤) ការវិភាគនយោបាយរបស់លោកស្រី Becker អំពីសម័យសីហនុ (ឆ្នាំ ១៩៤១-ឆ្នាំ ១៩៧០) មិនមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទេ លើកលែងតែ “ចំណុចដែលគាត់ប្រើប្រាស់យ៉ាងច្រើននូវអ្វីដែលគាត់ហៅថាជា ស្នាដៃសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់ “អ្នកត្រួសត្រាយផ្លូវ” ដែលជា Ben Kiernan និង Stephen Heder[27]។

---

[23] វិវេចនាដោយ Chandler នៅទំព័រ ៧។

[24] វិវេចនាដោយ Chandler នៅទំព័រ ៧ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[25] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ ២-៣។

[26] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ៣។

[27] *ដូចខាងលើដែរ* ត្រង់ចំណុចនេះ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler កត់សម្គាល់ផងដែរថាអ្នកស្រី Becker យកលំនាំតាមស្នាដៃនិពន្ធ Benedict Kiernan “ច្រើនល្មមដែរ” *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ៤។

(៥) សំណេររបស់លោកស្រី Becker ស្ដីពីការវិវឌ្ឍនៃលិទ្ធិជ្រុលនិយមនៅកម្ពុជាក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៥០ និងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៦០ "មិនមែនជាការសិក្សាស្រាវជ្រាវដោយផ្ទាល់របស់គាត់ទេ"[28]។ ហើយ

(៦) នៅគ្រប់ផ្នែកនៃសៀវភៅនេះ "*ជាពិសេសក្នុងជំពូកស្ដីពីប្រវត្តិសាស្ត្រ* ភាពមិនស្ទាត់ជំនាញភាសាខ្មែររបស់គាត់ ធ្វើឲ្យគាត់សរសេរជំពូកនេះមិនបានល្អ ហើយ*ថ្វីបើស្នាដៃអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្សេងទៀត ត្រូវបានដកស្រង់យ៉ាងច្រើន* ...ក៏ដោយ ក៏ជារឿយៗឈ្មោះរបស់អ្នកនិពន្ធមិនមានក្នុងកំណត់ត្រារបស់លោកស្រី Becker ឡើយ"[29]។

12. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler សន្និដ្ឋានថា សៀវភៅរបស់លោកស្រី Becker ពុំបានបំពេញតាមអំណះអំណាងរបស់គាត់ដែលថាគាត់ "បានបកស្រាយរាល់ចម្ងល់សំខាន់ៗអំពីរបបខ្មែរក្រហម និងកម្ពុជា" ឡើយ[30]។ ដូចដែលលោកសាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានកត់សម្គាល់ អំណះអំណាងនេះ "គឺជាកិច្ចការដ៏លំបាកសម្រាប់បុគ្គលម្នាក់ដែលមិនចេះអានភាសាខ្មែរ ហើយមិនបានសិក្សាឲ្យបានជ្រួតជ្រាប (យ៉ាងហោចណាស់ចំនួន ៦ ឆ្នាំ) នូវឯកសារដ៏សម្បូរបែបដែលអាចរកបាន ប៉ុន្តែជាឯកសារប្រភពដើម និងឯកសារបន្ទាប់បន្សំ ដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នាច្រើន"[31]។ សេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ទៅនឹងឋានៈ និងភាពអាចជឿជាក់បានរបស់លោកស្រី

---

[28] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ៥ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler កត់សម្គាល់ថាស្នាដៃនិពន្ធរបស់អ្នកស្រី Becker បានដកស្រង់យ៉ាងច្រើនពីស្នាដៃនិពន្ធរបស់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដូចជា Benedict Kiernan, Michael Vickery និង Stephen Heder ។

[29] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ ៧ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *សូមមើលផងដែរ* នៅទំព័រ៣ "ទំនាក់ទំនងជាក់លាក់ [រវាងប្រពៃណីនៃការលួចប្លន់ ជំនឿនៃការផ្លាស់ប្ដូរសង្គម ការបះបោររបស់កសិករ និងឫសគល់នៃលទ្ធិជ្រុលនិយមរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ត្រូវបាន Vickery ពិនិត្យមើលដោយលម្អិតក្នុងសៀវភៅដែលមានចំណងជើងថា <u>ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៨២</u> *ដែលបានយោងទៅក្នុងគន្ថនិទ្ទេសរបស់ Becker ប៉ុន្តែមិនមានយោងក្នុងកំណត់ត្រារបស់គាត់ឡើយ*" (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ៧៖ "គាត់គប្បីយោងឈ្មោះអ្នកនិពន្ធ Michael Vickery ជាច្រើនដងនៅក្នុងអត្ថបទ (ឧទាហរណ៍ ទំព័រ ១០៩, ១៣៤, ២៥០ និង ២៥៤) ដោយសារវាត្រូវបានមើលឃើញថា Becker លើកពិពណ៌នាឡើងវិញនូវស្នាដៃសិក្សាស្រាវជ្រាវ "ត្រួសត្រាយផ្លូវ" របស់គាត់។(គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[30] *ដូចខាងលើដែរ* នៅទំព័រ៨ *សូមមើលផងដែរ* Elizabeth Backer នៅពេលដែលសង្គ្រាមផុតរលត់ទៅ (Simon & Schuster, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី១ ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៦)។ Elizabeth Backer នៅពេលដែលសង្គ្រាមផុតរលត់ទៅ (Public Affairs, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទី២ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨) ឯកសារ E3/20។

[31] វិវេចនាដោយ Chandler នៅទំព័រ ៨។

Becker ក្នុងនាមជាសាក្សីអ្នកជំនាញ និងការវាយតម្លៃអំពីភាពទុកចិត្តបាន និងតម្លៃនៃសក្ខីកម្មរបស់គាត់។

២. វិវេចនានេះត្រូវបានទទួលក្នុងរយៈពេលមួយសមស្រប

13. ទោះបីជាអត្ថបទនេះអាចជាឯកសារសាធារណៈចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៨៦[32] ដូចមានបញ្ជាក់យ៉ាងពិស្តារខាងលើមកក្តី ក៏មេធាវីការពារក្តីត្រូវប្រើពេលដ៏ច្រើនទើបរកឃើញឯកសារនេះ។ ឯកសារវិវេចនានេះត្រូវបានសរសេរមុនពេលមានការប្រើបច្ចេកវិទ្យាកំព្យូទ័រជាទូទៅ និងតាមអ្វីដែលមេធាវីការពារក្តីបានដឹង ឯកសារនេះមានតែជាឯកសារលើក្រដាសប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលរកឃើញអត្ថបទនេះជាឯកសារលើក្រដាស មេធាវីការពារក្តីបានដាក់សំណើសុំនេះយ៉ាងលឿនបំផុតតាមតែអាចធ្វើទៅបាន បន្ទាប់ពីដាក់បញ្ចូលឯកសារនេះទៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុកឯកសាររួម និងសុំឲ្យមានការបកប្រែទៅជាភាសាខ្មែរ និងភាសាបារាំង។ កាលពីមុន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយកភស្តុតាង ដែលអាចរកបានតាមបច្ចេកទេសមុនពេលសវនាការ ប្រើសិនបើការទទួលយកភស្តុតាងនោះមិន ប៉ះពាល់ដល់ប្រយោជន៍របស់ភាគីដទៃ និងប្រសិនបើភស្តុតាងនោះត្រូវបានដាក់ជូនត្រឹមត្រូវមុនពេលសាក្សីធ្វើសក្ខីកម្ម[33]។ នៅទីនេះ ដោយមានមូលហេតុដូចខាងក្រោម គ្មានភាគីណាមួយនឹងត្រូវរងព្យសនកម្មពីការដែលមេធាវីការពារក្តីប្រើវិវេចនានេះទេ៖

ក. មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំឲ្យតុលាការទទួលយកតែឯកសារមួយ។

ខ. ឯកសារនេះមានចំនួនតិចជាង ១០ទំព័រ។

គ. មុនពេលអ្នកស្រី Becker មកធ្វើសក្ខីកម្ម ភាគីទាំងអស់មានពេលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការពិនិត្យមើល និងវាយតម្លៃឯកសារនេះ។ និង

ឃ. មានឱកាសគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងផ្តល់ឯកសារនេះជូនអ្នកស្រី Becker មុនពេលគាត់មកបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

៣. វិវេចនានេះសមស្របក្នុងការបញ្ជាក់ពីអង្គហេតុដែលត្រូវបំភ្លឺ

[32] ចូរអានកថាខណ្ឌទី ៧ នៃអនុស្សរណៈអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១២។

[33] ដូចលេខយោង កថាខណ្ឌទី ៨។

14. វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler គឺជាឧបករណ៍ "សមស្រប" សំរាប់ការវាយតម្លៃពីភាពអាចជឿជាក់បានលើអ្នកស្រី Becker ក្នុងឋានៈជាសាក្សី[34] ផ្អែកតាមមូលហេតុដូចខាងក្រោមនេះ៖

ក. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានផ្តល់សក្ខីកម្មចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចំនួន ៦ ថ្ងៃ ក្នុងឋានៈជាអ្នកជំនាញក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១[35] និងក្នុងឋានៈជាអ្នកជំនាញក្នុងរឿងក្តី ០០១[36]។

ខ. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ជាប្រវត្តិវិទូចូលនិវត្តន៍ ដែលបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រនៅសាកលវិទ្យាល័យ Monash នៅប្រទេសអូស្ត្រាលី[37]។

គ. សាស្ត្រាចារ្យ Chandler មានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់បណ្ឌិត (PhD)[38] ជំនាញខាងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា[39]។

ឃ. សាស្ត្រាចារ្យ Chandlerចេះនិយាយភាសាខ្មែរ[40] និងមានការយល់ដឹងអំពីវប្បធម៌ខ្មែរ។ និង

ង. ក្នុងរយៈពេលបីទសវត្សរ៍ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានសរសេរសៀវភៅបួន និងអត្ថបទជាច្រើនអំពីសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[41]។

15. មេធាវីការពារក្តីមិនទទួលស្គាល់ថា សក្ខីកម្ម និងភស្តុតាងរបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler មិនអាចជំទាស់បាននោះទេ[42]។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ជាប្រភពព័ត៌មានដ៏សំខាន់

---

[34] ចូរអានវិធាន ៨៧(៣)(គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

[35] ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/91.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/92.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/93.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/94.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/95.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/96.1;

[36] *រឿងក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច* សំណុំរឿង ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/អជសជ ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ៦ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ឯកសារ E1/59.1;

[37] ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/91.1 ទំព័រ ១០។

[38] ដូចកថាខណ្ឌ ១៩។

[39] ដូចកថាខណ្ឌ ១៩។

[40] ដូចកថាខណ្ឌ ១២។

[41] ដូចកថាខណ្ឌ ១៣-១៧។

[42] ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/94.1; ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/95.1 ដែលក្នុងនោះមេធាវីការពារក្តីបានសួរដេញដោលសាស្ត្រាចារ្យ Chandler អំពីការស្រាវជ្រាវ និងវិធីសាស្ត្ររបស់គាត់។

អំពីកម្ពុជា ដែលបានវិភាគពីសៀវភៅរបស់អ្នកស្រី Becker និងដូចបានកត់សំគាល់ខាងលើ គាត់បានកត់សំគាល់ឃើញកំហុសឆ្គងជាច្រើនក្នុងវិធីសាស្ត្រ និងខ្លឹមសារនៃសៀវភៅរបស់អ្នកស្រី Becker។

៤. វិវេចនាត្រូវបានច្បាប់អនុញ្ញាតឲ្យប្រើ

16. វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក និងច្បាប់កម្ពុជា។ ឯកសារនេះមិនត្រូវបានបង្កើតឡើង ឬទទួលបាន ដោយមធ្យោបាយមិនស្របច្បាប់ឡើយ។

៥. មេធាវីមិនមានចេតនាប្រើវិវេចនានេះ ដើម្បីអូសបន្លាយដំណើរការនីតិវិធី ឬគ្មានប្រយោជន៍ទេ

17. មេធាវីមិនមានចេតនាប្រើវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler នេះ ដើម្បីអូសបន្លាយដំណើរការនីតិវិធី ឬធ្វើឲ្យដំណើរការនីតិវិធីប្រព្រឹត្តទៅដោយឥតបានការឡើយ។ វិវេចនានេះទាក់ទងផ្ទាល់ទៅនឹងខ្លឹមសារ និងមូលដ្ឋាននៃសក្ខីកម្មរបស់អ្នកស្រី Becker។ វិវេចនានេះនឹងជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការស្វែងរកការពិត និងការវាយតម្លៃពីភាពអាចជឿជាក់បានរបស់អ្នកស្រី Becker។

ខ. វិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler បំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

១. មេធាវីមិនមានវិវេចនានេះបានមុនពេលបើកសវនាការ

18. ដោយគោរពតាមកាតព្វកិច្ចស្តីពីការយកចិត្តទុកដាក់ត្រឹមត្រូវ មេធាវីការពារក្តីបានពិនិត្យឯកសារសម្ភារៈទាំងអស់ ដែលខ្លួនមាន ដែលថាមានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញម្នាក់ៗ។ ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើ មេធាវីការពារក្តីបានស្រាវជ្រាវរកវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ប៉ុន្តែកាលពីមុនមិនអាចរកឃើញឯកសារនេះ ឬព័ត៌មានត្រឹមត្រូវអំពីទីកន្លែងបោះពុម្ពផ្សាយឯកសារនេះទេ ទោះបីជាបានធ្វើការទាក់ទងផ្ទាល់ជាមួយសាស្ត្រាចារ្យ Chandler និងធ្វើការស្វែងរកតាមអ៊ិនធឺណែត និងទិន្នន័យរូបវន្តក៏ដោយ។

19. ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា បានបញ្ជាក់ថា មិនគប្បីដកចេញឯកសារសម្ភារៈ ដោយសារតែឯកសារសម្ភារៈនោះមិនត្រូវបានដាក់ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅពេលមុនបើក

សវនាការទេ ឬមិនត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងបញ្ជីឯកសាររបស់ភាគី តាមវិធាន ៨០ ឡើយ[43]។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារង William Smith បានបញ្ជាក់នៅក្នុងសវនាការថា៖ "យើងយល់ស្របថា... អាចមានកាលៈទេសៈដែលឯកសារអាចក្លាយទៅជាមានសារសំខាន់នៅពេលក្រោយ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការធ្វើតែស្ត [sic] ភាពអាចជឿជាក់បាននៃសាក្សី... យើងមិនស្នើឲ្យដាក់រាល់ឯកសារទាំងអស់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះទេ"[44]។ ក្នុងករណីនេះ ទោះបីជាវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler មានអត្ថិភាពមុនពេលបើកសវនាការក្តី ក៏មេធាវីការពារក្តីមិនបានកាន់កាប់ឯកសារនេះទេ ទោះបីជាខ្លួនបានប្រឹងប្រែងស្រាវជ្រាវរកអស់ពីលទ្ធភាពក្តី។ ដូច្នេះ ក្នុងអត្ថន័យនៃវិធាន ៨៧ (៤)[45] មេធាវីការពារក្តី "មិនមាន" ឯកសារនេះឡើយ មុនពេលបើកសវនាការ។ ដោយសារមេធាវីការពារក្តីបានផ្តល់ឯកសារវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ទាំងបីភាសាជូនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងភាគី មុនពេលអ្នកស្រី Becker មកផ្តល់សក្ខីកម្ម គ្មានភាគីណាមួយនឹងរងព្យសនកម្មពីការទទួលយកឯកសារនេះឡើយ។

III. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

20. អ្នកស្រី Becker ជាអ្នកសារព័ត៌មាន ដែលបានយកស្នាដៃជាច្រើនរបស់អ្នកដទៃមកសរសេរបញ្ចូលក្នុងសៀវភៅរបស់ខ្លួន។ សៀវភៅនេះមិនមែនជាលទ្ធផលចេញពីកិច្ចប្រឹងប្រែងផ្នែកសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងខាងវិទ្យាសាស្ត្រឡើយ[46]។ មេធាវីការពារក្តីបានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា

---

[43] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើរបស់លោក អៀង សារី និង នួន ជា តាមវិធាន ៨៧ ដើម្បីប្រើវត្ថុ/សម្ភារៈក្នុងពេលសួរដេញដោលលោក Philip Short ថ្ងៃទី ៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E226/2 កថាខណ្ឌ ១។

[44] ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី ៥ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E1/60 កថាខណ្ឌ ៥១។

[45] ដោយពិចារណាយុត្តាធិការ ICTY និង ICTR អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា "សញ្ញាណនៃការអាចរកបាននូវភស្តុតាងត្រូវបានភ្ជាប់ទៅនឹងការអនុវត្តការយកចិត្តទុកដាក់ដ៏ត្រឹមត្រូវ"។ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការដាក់ឯកសារថ្មី និងបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០១២ ឯកសារ E190 កថាខណ្ឌ ២៣។

[46] មេធាវីការពារក្តីកត់សំគាល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ខ្លួននឹងមិនកោះអញ្ជើញលោក Benedict Kiernan ឬ លោក Michael Vickery មកធ្វើជាសាក្សីក្នុងរឿងក្តី 002/01 ទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគប្បីបដិសេធចោលរាល់ផ្នែកនៃសៀវភៅ ឬសក្ខីកម្មរបស់អ្នកស្រី Becker ដែលយោងទៅរក ឬផ្អែកលើស្នាដៃរបស់បញ្ញវ័ន្តទាំងពីររូបនេះ។ *ចូរអាន* អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលមានចំណងជើងថា "ការចង្អុលបង្ហាញជាបឋមនូវបុគ្គលដែលតុលាការត្រូវស្តាប់សក្ខីកម្មក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ការជម្លៀសប្រជាជនក្នុងរឿងក្តី ០០២/០១" ចុះថ្ងៃទី ២ ខែតុលា

ដំបូងមិនគប្បីចាត់ទុកអ្នកស្រី Becker ជាសាក្សីអ្នកជំនាញទេ ដោយសារមូលហេតុផ្សេងៗច្បាស់លាស់ដែលលោកសាស្ត្រាចារ្យ Chandler បានបញ្ជាក់នៅក្នុងវិវេចនា ដោយលោកសាស្ត្រាចារ្យបានលើកឡើងថា៖ អ្នកស្រី Becker មិនបានធ្វើការស្រាវជ្រាវដោយខ្លួនឯងទេ គាត់បានពឹងផ្អែកលើស្នាដៃរបស់អ្នកដទៃ គាត់មិនបានបញ្ជាក់ពីប្រភពនានាក្នុងសៀវភៅគាត់ទេ ហើយគាត់គ្មានសមត្ថភាពនិយាយភាសាខ្មែរទេ។ សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ជាបញ្ញវ័ន្តដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយទូលំទូលាយអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា និងបានធ្វើការវិភាគដ៏លំអិតអំពីស្នាដៃរបស់អ្នកស្រី Becker។ វិវេចនានេះមានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការកំណត់វិសាលភាព និងកម្រិតនៃ "ការយល់ដឹងជាលក្ខណៈឯកទេសរបស់អ្នកស្រី Becker អំពីសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងការវាយតម្លៃអំពីភាពអាចជឿជាក់បាន និងភាពអាចទុកចិត្តបានរបស់គាត់ក្នុងឋានៈជាសាក្សីអ្នកជំនាញ។ អង្គជំនុំជម្រះមិនត្រូវបដិសេធវិវេចនានេះ ដោយគ្រាន់តែសំអាងថា ឯកសារនេះត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៦ មុនពេលបើកការកាត់ក្ដីនេះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែទទួលយកវិវេចនានេះដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យមានការវាយតម្លៃពេញលេញលើសក្ខីកម្ម និងភស្តុតាងរបស់អ្នកស្រី Becker។ ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធវិវេចនារបស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងបង្ហាញដល់សាធារណជន និងភាគីថាខ្លួន ថាខ្លួនគ្មានការប្ដេជ្ញាចិត្តក្នុងការបញ្ជាក់ការពិតក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និងមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការធានាឲ្យមានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់ភាគីឡើយ។

អាស្រ័យដោយមូលហេតុដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ មេធាវីការពារក្ដីសូមស្នើដាក់វិវេចនារបស់របស់សាស្ត្រាចារ្យ Chandler ដែលមានចំណងជើងថា *Requiem for the 1970s៖ សៀវភៅរបស់ Elizabeth Becker When the War Was Over* ជូនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសូមអង្គជំនុំជម្រះអនុញ្ញាតឲ្យមេធាវីប្រើវិវេចនានេះក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលលោកស្រី Becker។

ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ៦។ អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលមានចំណងជើងថា "សំណើផ្ដល់សក្ខីកម្មលោក Benedict KIERNAN ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង" ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ២។

ធ្វើនៅភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១២ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១២

សហមេធាវីការពារក្តីលោក អៀង សារី

អាង ឧត្តម Michael G. KARNAVAS